

Το σύνδρομο του Επιμηθέα

(Η: η αμηχανία των διανοουμένων απέναντι στους νεωτερισμούς)

Του Μανόλη Αναγνωστάκη

Είμαι δηλωμένος εχθρός αυτού που λέγεται τηλεόραση. Κατόρθωσα να μην αγοράσω τηλεόραση. Για να παρακολουθήσω ένα πρόγραμμα από την αρχή ως το τέλος φαντάζομαι ότι δεν θα το μπορέσω και θα είμαι ευτυχισμένος αν δεν το μπορέσω. Λέω πώς είναι δυνατόν ένας άνθρωπος με στοιχειώδη αξιοπρέπεια να βλέπει όλες αυτές τις αηδίες, όλα αυτά τα σήριαλ κ.λπ.»

Τα παραπάνω λεχθέντα το 1972 δεν εμπόδισαν βέβαια το μακαρίτη Ι.Μ. Παναγιωτόπουλο, πολύ λίγα χρόνια αργότερα να κάνει στροφή 180° και να γίνει και ο ίδιος δράστης σήριαλ και απολογητής του «καταραμένου μέσου».

Και δεν ήταν φυσικά ο μόνος. Η άποψη του συγγραφέα της «Αστροφεγγιάς» είναι αντιπροσωπευτική λίγο πολύ της στάσης της συντριπτικής πλειοψηφίας των πνευματικών ανθρώπων μας, επώνυμων και μη, απέναντι στην τηλεόραση, πριν λίγα χρόνια ακόμη.

Πολλοί εξίσου κραυγαλέα και θεαματικά ορκίζονταν πως δεν θα «συμβιαστούν» ποτέ με το διάβολικό μηχανήμα, πως θα πολεμήσουν δια βίου το «χαζοκοῦπι» που αποβλακώνει τον Άνθρωπο (με άλφα κεφαλαίο) που καταργεί τις ανθρώπινες σχέσεις (!) που είναι ξένο προς το χαρακτήρα, τις παραδόσεις και τη νοοτροπία του Έλληνα (!) γιατί εγκαθίδρυσε το καθεστώς της σιωπής και ωθεί προς τη Μοναξιά (κι εδώ με κεφαλαίο).

Το ότι οι περισσότεροι σήμερα από τους τότε «αγανακτισμένους πολίτες» αυτομόλησαν με τον ίδιο φανατισμό στον εχθρό και διακρίνονται μάλιστα για τις τηλεοπτικές τους επιδόσεις — δεν φαίνεται να προβληματίσε ή να ανησύχησε ιδιαίτερος.

Ο ιστορικός συμβιβασμός ανάμεσα στην τηλεόραση και τους διανοούμενους μας έγινε πολύ ομαλά και ανώδυνα. Το σύνδρομο του Επιμηθέα επιβεβαιώθηκε για μια ακόμη φορά και με τρόπο όντως εντυπωσιακό.

Ο σκεπτικισμός, η επιφυλακτικότητα ακόμη και η εχθρική στάση μιας μεγάλης μερίδας διανοουμένων και πνευματικών ανθρώπων — με προχωρημένη και προοδευτική ιδεολογία και ίσως εκεί περισσότερο —

απέναντι στις εξελίξεις της επιστήμης της τεχνικής και ιδιαίτερα της τεχνολογίας δεν είναι φαινόμενο ανεξήγητο παρ' ότι ενέχει έκδηλα στοιχεία αντιφατικότητας.

Η εισβολή του «καινούργιου» στην καθη-

«Η προοδευτικότητα δεν μετριέται με την άκριτη υιοθέτηση και εντυπωσιασμένη αποδοχή του κάθε καινούργιου — μετριέται όμως με την ικανότητα εντόπισης του καιρίου μέσα στο καινούργιο, την πρώιμη ανακάλυψη της ουσίας πάνω από το φλοιό, την αφομοιωτική δυνατότητα και την προσαρμογή προς κάθε φορά νέα δεδομένα της γλώσσας και της συμπεριφοράς».

μερινή ζωή που ανατρέχει βίαια καθιερωμένες σχέσεις και παραγκωνίζει αξίες, που δεν ξεκινά από ιδεολογήματα αλλά καταλήγει στο να παράγει ιδεολογία — είναι κάτι που ο διανοούμενος το αποδέχεται με λιγότερη άνεση, ακριβώς γιατί αισθάνεται αρκετά μετέωρος και κυρίως πίσω από τα πράγματα που εξελίσσονται και διαμορφώνονται χωρίς τη δυνατότητα δικής του ουσιαστικής παρέμβασης.

Δεν είναι χωρίς αντικείμενο λόγου χάρη ο αγώνας που γίνεται για τη διάσωση των παραδοσιακών αξιών, για τη διατήρηση της εθνικής και λαϊκής ταυτότητας, η αντίσταση προς τις ξενόφερτες επιρροές (και η τεχνολογία είναι ξενόφερτο κατ' εξοχήν προϊόν) — αλλά στο βάθος, αν ψάξουμε, που αποφεύγουμε να ψάξουμε, υπολανθάνει, ένα πλέγμα αγκίστρωσης σε κάποιο παρωχημένο — αλλά τόσο οικείο — μοντέλο ζωής, σε αξίες που φθίνουν μελαγχολικά, απωθούμενες άλλοτε διακριτικά άλλοτε βίαια από άλλες εξίσου ισχυρές αλλά που

είναι ακόμη αφερέγγυες μιας και τους λείπει η καταξίωση και η επιβεβαίωση του χρόνου.

Και δεν είναι τυχαίο ότι η υπέρπουσα αυτή «συντηρητικότητα» και η άπωση προς το καινούργιο, — που κάποτε γίνεται και φοβία και ξορκισμός — ενδημεί περισσότερο στο χώρο της αριστεράς (σ' όλο το φάσμα χωρίς να εξαιρούμε πάντα και τη δική μας ανανεωτική εκδοχή) ακριβώς γιατί εδώ οι αρχές είναι πιο δύσκαμπτες, πιο γερά, συναισθηματικά και αιματηρά κοχλιωμένες και προβάλλουν σθεναρότερη αντίσταση.

Πρόκειται για μια καχυποψία — είναι η επιεικέστερη λέξη — προς κάθε τι που κερκκλίνει από τις προδιαγραφές, μιας δομημένης «ερμηνείας» των πραγμάτων και ενός αναμενόμενου, στα δικά μας μέτρα, οράματος του κόσμου που επιβάλλει μια αναδιάταξη του ισχύοντος κώδικα με πιθανή συνέπεια τη διάβρωση και την ανατροπή ακόμη του κώδικα, πάνω στον οποίο στηρίζουμε ένα ολόκληρο σύστημα «βεβαιότητων» που συνηθίσαμε να τις θεωρούμε αμετακίνητες.

Μια καχυποψία που φυσικά δεν την παραδεχόμαστε σαν τέτοια και τη βαφτίζουμε με άλλα, ιδεολογικοποιημένα, ονόματα, χωρίς αυτό να μειώνει το κόστος που αργά ή γρήγορα πάντα πληρώνουμε.

Βέβαια η προοδευτικότητα δεν μετριέται με την άκριτη υιοθέτηση και εντυπωσιασμένη αποδοχή του κάθε «καινούργιου» — μετριέται όμως με την ικανότητα εντόπισης του καιρίου μέσα στο καινούργιο, την πρώιμη αποκάλυψη του καρπού κάτω από το φλοιό, την αφομοιωτική ετοιμότητα και την προσαρμογή προς τα κάθε φορά νέα δεδομένα της γλώσσας και της συμπεριφοράς.

Όταν μιλάμε για «πρόκληση των καιρών» τι ακριβώς εννοούμε;

Έχει κανείς την αίσθηση, πολλές φορές, σ' αυτόν εδώ τον τόπο, ότι κινούμαστε και αναπνέουμε και διαλεγομαστε σ' ένα χώρο προβληματισμού που δεν τείνει από το σήμερα στο αύριο, αλλά λιμνάζει από το σήμερα στο χτες.

Τόσο στην πολιτική όσο και στην πολιτιστική μας σκέψη και συμπεριφορά.

Οι φάκελοι ως ιστορικά τεκμήρια

Του Τάσου Βουρνά

Παρακολουθώ με εύλογο ενδιαφέρον όσα γράφονται

των φακελωμένων θα φέρει στη δημοσιότητα καταδότες ή άλλα πρόσωπα που η αστυνομία εξανάγκασε να αποβούν κατηγοροί

αρχές του ΙΘ' μια ζωντανή ελληνική παροιμία, που τη θέρμαινε το όνειρο να αποκτήσει η υπόδουλη Ελλάδα την εθνική της ελευθε-

Βιέννης «Ασπρο βόδι», όπου παρατηρείται ύπνοτη συγκέντρωση Ελλήνων συνωμοτών. Ο πράκτορας για να τεκμηριώσει «νομικά»